

Шановні студенти гр. П-31, 32! Заняття буде проходити на платформі Google meet (посилання на конференцію буде надіслано в ваші групи в Вайбері в режимі реального часу). Рекомендую Вам мати перед собою Кримінальні кодекси .

Лекція № 7

Тема : Покарання та його види.

План:

1. Поняття кримінального покарання.
2. Зміст і мета покарання.
3. Види покарань. Основні й додаткові покарання.
4. Характеристика видів покарань.

Самостійна робота № 7

1. Службові обмеження для військовослужбовців
2. Тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців

Література:

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001
2. М.І. Мельник, М.І. Хавронюк. - Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. – К., 2019.
3. М.І. Мельник, В. А. Клименко – Кримінальне право України Загальна частина. – Київ Юридична думка, 2019.
4. http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI-2010/UgolovPravoZag.pdf
5. <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/1685/1/Osnovna%20chastyna.pdf>

Шановні студенти, рекомендую переглянути аудіолекції за цією темою за наступними посиланнями:

<https://www.youtube.com/watch?v=Gxh2mEgBCKs> – покарання та його види – консультація

<https://www.youtube.com/watch?v=f5MeS1ibgnY> = Поняття і мета покарання. Система і види покарань (I частина). Відеолекція.

<https://www.youtube.com/watch?v=EKKpsAdWNFE> - Покарання та його види. Відеолекція.

1. Поняття кримінального покарання.

Згідно з ч. 1 ст. 50 ККУ **покарання** - є заходом примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні кримінального правопорушення, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого.

Покарання має на меті не тільки кару, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами.

Покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.

Покарання є особливою формою державного примусу і тому закон відмежовує його від інших засобів кримінально-правового впливу, якими, зокрема, є примусові заходи медичного характеру (ст. 92), примусові заходи виховного характеру (ст. 105).

Покарання є заходом законного примусу, що має публічний характер і застосовується від імені держави, яка володіє монопольним правом визначати зокрема злочинність діяння, його караність, загальні засади призначення покарання, порядок виконання покарання, підстави й умови звільнення від покарання, систему органів і установ, покликаних застосовувати і виконувати покарання, їх компетенцію.

Особа може бути піддана покаранню виключно за вироком суду і у встановленому законом порядку.

Покарання як захід державного примусу застосовується *тільки до особи, визнаної винною у вчиненні кримінального правопорушення*. Таке положення ґрунтується на теорії суб'єктивного ставлення у вину, яка є панівною в теорії кримінального права України. Головний її зміст полягає у тому, що правоохоронні органи та суд при кваліфікації злочину виходять з певного (винного) психічного ставлення особи до вчинюваного діяння та його наслідків.

2. Зміст та мета покарання.

Зміст покарання становить кара — позбавлення або обмеження прав і свобод особи, засудженої за вчинення кримінального правопорушення. Таке позбавлення або обмеження має конкретний вираз (ст. ст. 52—64) і повинно бути належним чином обґрунтованим.

Засуджений зобов'язаний перетерпіти ті позбавлення й обмеження, що пов'язані з застосуванням до нього покарання. При цьому має бути забезпечений належний захист його законних прав і свобод.

Мета покарання (ч. 2 ст. 50) — кінцевий результат, якого прагне досягнути держава засобами кримінального правового впливу.

Вона проявляється у чотирьох площинах:

1) кара щодо засудженого - здійснюється завжди, коли застосовується покарання. Важливо, щоб вона відповідала принципіві справедливості. Три інші прояви мети покарання є бажаними, але досягаються не завжди;

2) виправлення засудженого - це такі зміни його особи, які роблять його безпечним для суспільства, характеризують його схильність до правомірної поведінки, поваги до правил і традицій людського співжиття;

3) запобігання вчиненню засудженим нового кримінального правопорушення;

4) запобігання вчиненню кримінального правопорушення іншими особами - це так зване загальне запобігання кримінального правопорушення. Застосовуючи покарання до засудженого, суд таким чином констатує, що відповідні діяння є суспільне небезпечними і всі особи зобов'язані уникати їх вчинення.

3. Види покарань. Основні й додаткові покарання.

До осіб, визнаних винними у вчиненні кримінального правопорушення, судом можуть бути застосовані ті **види покарань**, які містяться в ст. 51 ККУ :

- 1) штраф;
- 2) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу;
- 3) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;
- 4) громадські роботи;
- 5) виправні роботи;
- 6) службові обмеження для військовослужбовців;
- 7) конфіскація майна;
- 8) арешт;
- 9) обмеження волі;
- 10) тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців;
- 11) позбавлення волі на певний строк;
- 12) довічне позбавлення волі.

Система покарань, встановлених ст. 51, є вичерпною. Вона може бути змінена лише шляхом прийняття відповідного закону.

Система покарань має загальнообов'язковий характер, який проявляється у тому, що:

а) покарання, які входять до неї, можуть застосовуватися як правило до всіх засуджених (винятки встановлено, зокрема, щодо неповнолітніх, для яких закон (ст. ст. 98 —108) встановлює окрему систему покарань);

б) ці покарання є обов'язковими для суду, правоохоронних та інших органів держави, юридичних і фізичних осіб.

Основними покараннями є громадські роботи, виправні роботи, службові обмеження для військовослужбовців, арешт, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, позбавлення волі на певний строк, довічне позбавлення волі.

Додатковими покараннями є позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу та конфіскація майна.

Штраф та позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю можуть застосовуватися як основні, так і як додаткові покарання.

За одне кримінальне правопорушення може бути призначено лише одне основне покарання, передбачене в санкції статті Особливої частини КК. До основного покарання

може бути приєднане одне чи кілька додаткових покарань у випадках та порядку, передбачених ККУ.

4. Характеристика видів покарань.

Штраф (Стаття 53 ККУ)

Приклад можна переглянути за посиланням:

<https://www.youtube.com/watch?v=7Ic8f4tqdDQ>

= На Рівненщині склали більше півтисячі протоколів про накладення штрафу за борги з аліментів

Штраф - це грошове стягнення, що накладається судом у випадках і розмірі, встановлених в Особливій частині цього Кодексу, з урахуванням положень частини другої цієї статті. Розмір штрафу визначається судом залежно від тяжкості вчиненого кримінального правопорушення та з урахуванням майнового стану винного в межах від тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян до п'ятдесяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, якщо статтями Особливої частини цього Кодексу не передбачено вищого розміру штрафу. За вчинення кримінального правопорушення, за яке передбачене основне покарання у виді штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, розмір штрафу, що призначається судом, не може бути меншим за розмір майнової шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, або отриманого внаслідок вчинення кримінального правопорушення доходу, незалежно від граничного розміру штрафу, передбаченого санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу. Суд, встановивши, що таке кримінальне правопорушення вчинено у співучасті і роль виконавця (співвиконавця), підбурювача або пособника у його вчиненні є незначною, може призначити таким особам покарання у виді штрафу в розмірі, передбаченому санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу, без урахування розміру майнової шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, або отриманого внаслідок вчинення кримінального правопорушення доходу.

Штраф як додаткове покарання може бути призначений лише тоді, коли його спеціально передбачено в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу.

Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу (стаття 54 ККУ)

Засуджена за тяжкий чи особливо тяжкий злочин особа, яка має військове, спеціальне звання, ранг, чин або кваліфікаційний клас, може бути позбавлена за вироком суду цього звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю (стаття 55 ККУ)

Приклад можна переглянути за посиланням:

<https://www.youtube.com/watch?v=hCKi2O-qNL8> - Майже 12 тис. грн. штрафу та

позбавлення права займатися певною діяльністю: вирок суду для винуватців каліцтва Аніти Білей

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю може бути призначене як основне покарання на строк від двох до п'яти років або як додаткове покарання на строк від одного до трьох років. Позбавлення права обіймати певні посади як додаткове покарання у справах, передбачених [Законом України](#) "Про очищення

влади", призначається на строк п'ять років. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткове покарання за вчинення кримінального правопорушення проти виборчих прав і свобод громадянина, передбачених статтями 157-160 цього Кодексу, призначається на строк п'ять років.

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткове покарання може бути призначене й у випадках, коли воно не передбачене в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу за умови, що з урахуванням характеру кримінального правопорушення, вчиненого за посадою або у зв'язку із заняттям певною діяльністю, особи засудженого та інших обставин справи суд визнає за неможливе збереження за ним права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

При призначенні позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткового покарання до арешту, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців або позбавлення волі на певний строк - воно поширюється на увесь час відбування основного покарання і, крім цього, на строк, встановлений вироком суду, що набрав законної сили. При цьому строк додаткового покарання обчислюється з моменту відбуття основного покарання, а при призначенні покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткове до інших основних покарань, а також у разі застосування статті 77 цього Кодексу - з моменту набрання законної сили вироком.

Громадські роботи (стаття 56ККУ)

Приклад можна переглянути за посиланням:

<https://www.youtube.com/watch?v=c259B7CDyf4> - Громадські роботи для несумлінних батьків

Громадські роботи полягають у виконанні засудженим у вільний від роботи чи навчання час безоплатних суспільно корисних робіт, від яких визначають органи місцевого самоврядування. Громадські роботи встановлюються на строк від шістдесяти до двохсот сорока годин і відбуваються не більш як чотири години на день.

Громадські роботи не призначаються особам, визнаним особами з інвалідністю першої або другої групи, вагітним жінкам, особам, які досягли пенсійного віку, а також військовослужбовцям строкової служби.

Конкретні види таких робіт визначаються органами місцевого самоврядування. (Ними можуть бути: прибирання вулиць, парків, скверів, інших територій, роботи з благоустрою населеного пункту, ремонту будівель, комунікацій, вантажно-розвантажуючі роботи, догляд за хворими, сільськогосподарські роботи, роботи по впорядкуванню лісів та інші роботи, що не потребують спеціальної підготовки чи певної кваліфікації.)

Вільний від роботи чи навчання часом є вихідні, святкові дні, а також денний час, що залишається після робочого дня (часу навчання). Виконання цього покарання в нічний час (з 22-ї до 6-ї години) щодо працюючих вдень осіб видається недопустимим, оскільки це суперечить нормам законодавства, що встановлюють право особи на відпочинок. Безробітні можуть відбувати це покарання і в нічний час.

Виправні роботи (стаття 57 ККУ)

Приклад можна переглянути за посиланням:

<https://www.youtube.com/watch?v=sEE7drO7iSI> - 40 годин виправних робіт за українського прапора.

<https://www.youtube.com/watch?v=a8zgJbk8Nn0> - виправні роботи замість ув'язнення

Покарання у виді виправних робіт встановлюється на строк від шести місяців до двох років і відбувається за місцем роботи засудженого. Із суми заробітку засудженого

до виправних робіт провадиться відрахування в доход держави у розмірі, встановленому вироком суду, в межах від десяти до двадцяти відсотків.

Виправні роботи не застосовуються до вагітних жінок та жінок, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною, до непрацездатних, до осіб, що не досягли шістнадцяти років, та тих, що досягли пенсійного віку, а також до військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, працівників правоохоронних органів, нотаріусів, приватних виконавців, суддів, прокурорів, адвокатів, державних службовців, посадових осіб органів місцевого самоврядування.

Особам, які стали непрацездатними після постановлення вироку суду, виправні роботи суд може замінити штрафом із розрахунку трьох встановлених законодавством неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за один місяць виправних робіт.

Службові обмеження для військовослужбовців (стаття 58 ККУ)

Покарання у виді службового обмеження застосовується до засуджених військовослужбовців, крім військовослужбовців строкової служби, на строк від шести місяців до двох років у випадках, передбачених цим Кодексом, а також у випадках, коли суд, враховуючи обставини справи та особу засудженого, вважатиме за можливе замість обмеження волі чи позбавлення волі на строк не більше двох років призначити службове обмеження на той самий строк.

Із суми грошового забезпечення засудженого до службового обмеження провадиться відрахування в доход держави у розмірі, встановленому вироком суду, в межах від десяти до двадцяти відсотків. Під час відбування цього покарання засуджений не може бути підвищений за посадою, у військовому званні, а строк покарання не зараховується йому в строк вислуги років для присвоєння чергового військового звання.

Конфіскація майна (стаття 59 ККУ)

Покарання у виді конфіскації майна полягає в примусовому безоплатному вилученні у власність держави всього або частини майна, яке є власністю засудженого. Якщо конфіскується частина майна, суд повинен зазначити, яка саме частина майна конфіскується, або перелічити предмети, що конфіскуються.

Конфіскація майна встановлюється за тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини, а також за злочини проти основ національної безпеки України та громадської безпеки незалежно від ступеня їх тяжкості і може бути призначена лише у випадках, спеціально передбачених в Особливій частині цього Кодексу. Перелік майна, що не підлягає конфіскації, визначається законом України.

Арешт (стаття 60 ККУ)

Приклад можна переглянути за посиланням:

<https://www.youtube.com/watch?v=Rf2mNRXZT5I> - Арешт без права на заставу - у Дніпрі суд обрав запобіжний захід 21-річному водію, який влаштував масштабне ДТП.

Покарання у виді арешту полягає в триманні засудженого в умовах ізоляції і встановлюється на строк від одного до шести місяців. 2. Військовослужбовці відбувають арешт на гауптвахті.

Арешт не застосовується до осіб віком до шістнадцяти років, вагітних жінок та до жінок, які мають дітей віком до семи років.

Обмеження волі (стаття 61 ККУ)

Приклад можна переглянути за посиланням:

<https://www.youtube.com/watch?v=-dslm7WiGi8> - На Рівненщині 1,5 року обмеження волі за телефонне шахрайство отримав волинянин

Покарання у виді обмеження волі полягає у триманні особи в кримінально-виконавчих установах відкритого типу без ізоляції від суспільства в умовах здійснення за

нею нагляду з обов'язковим залученням засудженого до праці. Обмеження волі встановлюється на строк від одного до п'яти років.

Обмеження волі не застосовується до неповнолітніх, вагітних жінок і жінок, що мають дітей віком до чотирнадцяти років, до осіб, що досягли пенсійного віку, військовослужбовців строкової служби та до осіб з інвалідністю першої і другої групи.

Тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців(стаття 62 ККУ)

Покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні призначається військовослужбовцям строкової служби, військовослужбовцям, які проходять військову службу за контрактом, особам офіцерського складу, які проходять кадрову військову службу, особам офіцерського складу, які проходять військову службу за призовом, військовослужбовцям, призваним на військову службу під час мобілізації, на особливий період (крім військовослужбовців-жінок), на строк від шести місяців до двох років у випадках, передбачених цим Кодексом, а також якщо суд, враховуючи обставини справи та особу засудженого, вважатиме за можливе замінити позбавлення волі на строк не більше двох років триманням у дисциплінарному батальйоні на той самий строк.

Позбавлення волі на певний строк(стаття 63 ККУ)

Покарання у виді позбавлення волі полягає в ізоляції засудженого та поміщенні його на певний строк до кримінально-виконавчої установи закритого типу. Позбавлення волі встановлюється на строк від одного до п'ятнадцяти років, за винятком випадків, передбачених Загальною частиною цього Кодексу.

Довічне позбавлення волі (стаття 64 ККУ)

Приклад можна переглянути за посиланням:

https://www.youtube.com/watch?v=dF_lvar-aik - На вбивцю двох патрульних чекає довічне позбавлення волі з конфіскацією майна

Довічне позбавлення волі встановлюється за вчинення особливо тяжких злочинів і застосовується лише у випадках, спеціально передбачених цим Кодексом, якщо суд не вважає за можливе застосувати позбавлення волі на певний строк.

Довічне позбавлення волі не застосовується до осіб, що вчинили злочини у віці до 18 років і до осіб у віці понад 65 років, а також до жінок, що були в стані вагітності під час вчинення злочину або на момент постановлення вироку, а також у випадку, передбаченому частиною четвертою статті 68 цього Кодексу.